

Állampolgári ismeretek

OH-ALP12TA



Bevezetés

A mintatanmenet az OH-ALP12TA raktári számú kiadványhoz készült. A tankönyv megfelel a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet alapján készült, 2020. 01. 31. után kiadott 12. évfolyam állampolgári ismeretek tantárgy kerettantervének.

Az *Állampolgári ismeretek* tantárgy a szűk értelemben vett állampolgári, azaz jogi-politikai ismereteken, illetve a gazdasági és a munkavállalással kapcsolatos témákon túl foglalkozik a család, a mindennapi ügyintézés, valamint a fogyasztó- és környezetvédelem kérdésköreivel is. Oktatásának célja tehát nagyon sokrétű: az önismeret fejlesztése és a családi szerepekre való felkészülés, az egészséges nemzettudat és hazaszeretet elmélyítése, a felelős állampolgári magatartás kialakítása, az öntudatos, jogaival és kötelességeivel is tisztában lévő polgárrá válás, a gazdasági folyamatok megértése, a pénzügyi tudatosság fejlesztése, a munka világában való helytállás, akár munkavállalóként, akár vállalkozóként, a környezettudatos és etikus fogyasztói magatartás elsajátítása.

Mivel heti egy óras tárgyról van szó, a tankönyv mindössze tíz leckét tartalmaz. A leckék sorrendje az egyre táguló nézőpont logikáját követi, más-más szempontot állítva a középpontba. Az első négy lecke a közösségekről szól: a családtól a nemzeten át az államig. A következő három lecke a gazdaság működésével foglalkozik: a vállalkozásokkal kezdve a bankokon át az állam gazdasági szerepéig. Végül az utolsó három lecke a gyakorlatias felnőtt szerepre igyekszik felkészíteni: a családi gazdálkodástól a hivatali ügyintézésen át a tágabb környezetünket is érintő fogyasztói döntésekig.

A tanulás sosem csak ismeretszerzés, hanem egyidejűleg készségfejlesztés is. A leckékbe illesztett, illetve a tankönyv végi Feladattárban található feladatok célja a tudatos egyéni munkavégzés, vagy éppen a csoportos együttműködés fejlesztése, szerepjátékokon keresztül a felvetett témák személyes átélése a vitakultúra csiszolásával, a matematikai és logikai kompetenciák mozgósítása, valamint az összetett projekt munka módszereinek megtanulása.

Óraszámok felosztása

Témák	Új tananyag feldolgozása (óraszám)	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés (óraszám)	Teljes óraszám
1. A társadalom és alapegysége a család	3	1	4
2. Nemzet, nemzetállam, honvédelem	3	3	6
3. Szabadság és felelősség	2	2	4
4. A magyar állam	2	2	4
5. Vállalkozás és vállalat	2	2	4
6. A bankrendszer	1	1	2
7. Az állam gazdasági szerepe	2	2	4
8. A család gazdálkodása és pénzügyei	1	1	2
9. Mindennapi ügyintézés	1	1	2
10. Fogyasztóvédelem, környezet- és természetvédelem	3	2	5
Összesen:	20	17	37

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
1–4.	I. A társadalom és a család 1. Az első társadalom létrejötte. A hagyományos családmodell, családi szerepek 2. Párkapcsolat, házasság, családtervezés 3. Demográfia 4. Számonkérés	család, családi szocializáció, családi életciklus, családtervezés, gyermekvállalás, házasság, demográfia	– A társadalom fogalma – A családi szocializáció folyamata és jellemzői – A családtervezés szempontjai és szakaszai – A gyermekvállalás demográfiai, társadalmi jelentőségének tudatosítása – A házasság intézménye, a hagyományos családmodell, a családi szerepek – A család: szeretetközösség, együttműködés, kölcsönösség, tisztelet; A család társadalmi funkciói – Biológiai és társadalmi reprodukció, családi háztartás; Párkapcsolatok, házasság, családtervezés; Szerepek a családban; Családi szocializáció	Például: – Család- és háztartástípusok, párkapcsolati formák változásainak vizsgálata diagramok segítségével – A házasság és az élettársi kapcsolat jogi tartalmának elemzése törvényszövegek alapján – Demográfiai folyamatok bemutatása grafikonok és térképek segítségével – Disputa szervezése a házasságról és az élettársi kapcsolatról – Kiselőadás készítése a demográfiai előrejelzésekről – Családfa készítése projektmunkában
5-10.	II. Nemzet, nemzetállam, honvédelem 5. Nemzet, nemzet-tudat 6-7. A Nemzetállam 8-9. Állampolgárság, a határon túli magyarság 9-10. Honvédelem	nemzet, nemzettudat, nemzeti identitás, lokálpatriotizmus, hazaszeretet, honvédelem, honvédség, különleges működési rend, nemzetállam, európai parlamenti választás	– A nemzettudat alkotóelemeinek értelmezése – A nemzeti érzés sajátosságai, a hazafiság lehetséges megnyilvánulási formái – A lokálpatriotizmus és a hazaszeretet közötti kapcsolódás – A honvédelmi kötelezettség teljesítése békeidőben és a különleges működési rend idején – A Magyar Honvédség szerepe, feladatai; a katonai szolgálat lehetőségei – A nemzetállamok szerepe, feladatai a globális világban és az Európai Unióban	Például: – Nemzetfogalmak és államtípusok dimenzióinak vizsgálata ábrák, szövegek alapján – Az állampolgárság jogi tartalmának elemzése törvényszöveg alapján – A határon túli magyarok demográfiai jellemzőinek vizsgálata térkép és diagram segítségével – Az Európai Unió működésének bemutatása ábra alapján – A Magyar Honvédség feladatainak értelmezése

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			– Magyarország és az Európai Unió kapcsolatrendszere – A határon túli magyar közösségek kihívásai, Magyarország feladatai az anyaországon kívül élő magyarság identitásának megőrzésében – A nemzettudat alkotóelemei; A nemzeti érzület: a nemzeti szimbólumok, a közös nyelv, a kollektív történeti emlékezet, a közös kultúra releváns elemei; A világ magyarsága és a nemzeti közösség; A honvédelem kérdései a 21. században; A nemzetek, nemzetállamok szerepe a globális világban és az Európai Unióban	– Disputa szervezése a Honvédség külföldi szerepvállalásáról – Kiselőadás készítése a magyarországi honosításokról
11-14.	III. Szabadság és felelősség 11-12. Emberi jogok, demokrácia 13. Választási rendszerek, pártok 14. Az Alaptörvény, a jogrend, a civil szervezetek	állam, államforma, politikai rendszer, alapjog(ok), emberi jog, alkotmány, Magyarország Alaptörvénye, jogforrási hierarchia, polgári szabadságjog, a jövő nemzedékek jogai, norma, normakövető magatartás, állampolgári felelősség, állampolgári kötelesség, választójog, állampolgári részvétel, népszavazás, politikai párt, képviselő, közjog, magánjog, jogforrás, jogérvényesülés, bűncselekmény, szankció,	– Az alapvető emberi jogok, állampolgári jogok, polgári szabadságjogok – Magyarország Alaptörvényének fontosabb részei: Alapvetés, Állam, Szabadság és felelősség – Az állampolgári jogok és kötelességek – A jövő nemzedékek jogai – ; Az alapvető jogok;; Közjog: büntetőjog; Magánjog: polgári jog	Például: – Az emberi jogok csoportosítása szövegek segítségével – Államformák és politikai rendszerek bemutatása ábrák alapján – Választási- és pártrendszerek modellezése ábrák alapján – Az Alaptörvény tartalmának megbeszélése törvényszöveg alapján – Civil szervezetek jellemzőinek megbeszélése adatok segítségével – Disputa szervezése a választási rendszerekről

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
		büntetőjog, természetes személy, jogi személy, jogképesség		– Kiselőadás készítése egy civil szervezetről
15-18.	IV. A magyar állam 115-16. A köztársaság, a köztársasági elnök, a törvényhozás 17. A végrehajtás, az igazságszolgáltatás 18. Az önkormányzatok	intézmény, politikai rendszer, hatalmi ágak, köztársasági elnök, Országgyűlés, törvényalkotás, törvény, országgyűlési határozat, képviselő, mentelmi jog, országgyűlési bizottság(ok), házszabály, parlamenti frakciók, interpelláció, választási rendszer, országgyűlési választás, önkormányzati választás, kormány, miniszterelnök, miniszter, államtitkár; miniszterelnöki, kormány- és miniszteri rendelet, Alkotmánybíróság, alkotmánybírósági határozat, Állami Számvevőszék, ügyész, bíró, ügyvéd, polgári peres eljárás, felperes, alperes, Kúria, Országos Bírói Hivatal, ügyészség, legfőbb ügyész, főügyészségek, fellebbviteli főügyészségek, járási és járási szintű ügyészségek, az alapvető jogok biztosa, polgármesteri hivatal, polgármester, jegyző, települési, fővárosi	– A hatalmi ágak – A magyar állam intézményrendszere – A kormány és szervei – Az Országgyűlés felépítése és működése; az országgyűlési képviselők feladatai, jogállása – A törvényalkotás folyamata – Az igazságszolgáltatás rendszere, felépítése, szereplői és szerepe a demokratikus államrendben – A magyar állam intézményrendszere; az igazságszolgáltatás rendszere, szervezetei – Az országgyűlési, a helyhatósági és az európai parlamenti képviselő választás; a népszavazás intézménye; választójog, választási rendszer; – A választójog és feltételei – Az igazságszolgáltatás rendszerének felépítése, a büntetőjog, polgári jog, közjog, magánjog fogalma	Például: – A magyar államszervezet áttekintése ábra alapján – A magyar választási rendszer elemzése ábra és szöveg segítségével – A törvényhozás és a népszavazás folyamatának értelmezése források segítségével – A végrehajtás és igazságszolgáltató intézmények működésének megismerése ábrák segítségével – A büntető és a polgári per jellemzőinek megismerése ábrák alapján – Az önkormányzati választási rendszer elemzése ábra alapján – Szerepjáték egy büntető- vagy polgári perről

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
		és kerületi önkormányzat, képviselőtestület		
19-22.	V. Vállalkozás és vállalat 19. A piac gazdaság, a verseny és a monopólium 20-21. Vállalkozási formák 22. Az üzleti terv, a pénzügyi és értékesítési terv	vállalkozás, egyéni vállalkozó, gazdasági társaság, betéti társaság (bt.), korlátolt felelősségű társaság (kft.), részvénytársaság (rt.), zártkörű (zrt.) és nyilvános (nyrt.) részvénytársaság, startup, a vállalkozások mikro- és makrokörnyezete, vállalkozói kompetenciák, üzleti terv, pénzügyi tervezés	– A vállalkozás fogalmának értelmezése – A vállalkozási formák, cégtípusok megismerése – Az egyes cégtípusok, vállalati formák szerepe a gazdaságban – Az üzleti terv fogalma, célja – A vállalkozás mikro- és makrokörnyezeti tényezői – A vállalkozás működési köre és környezete; A vállalkozások típusai; Vállalkozási terv; A vállalatok fajtái	Például: – A gazdasági körforgás értelmezése ábra alapján – A szabadpiac tulajdonságainak feltárása különböző források segítségével – A vállalkozási formák összevetése szövegek alapján – A vállalkozás mikro- és makrokörnyezetének elemzése ábra alapján – Pénzügyi és értékesítési tervezés szempontjainak összegyűjtése források segítségével – Kiselőadás készítése magyarországi fesztiválok árképzéséről – SWOT- és PESTEL-elemzés készítése projektmunkában
23-24.	VI. A bankrendszer 23. A Pénzügyi piacok, a kétszintű bankrendszer és a jegybank 24. Az infláció, a hitelfelvétel, a hitelek típusai és jellemzői	bank, megtakarítás, hitel, kétszintű bankrendszer, jegybank, Magyar Nemzeti Bank, kereskedelmi bank, pénzügyi intézmények, hitel, hitelszerződés, a hitelek típusai, kamat, hitelfedezeti mutató, jövedelemarányos törlesztő részlet, jelzáloghitel, kezesség, hitelbiztosítás, teljes hiteldíjmutató (THM), futamidő, követeléskezelés,	– A monetáris politika fogalmának és alapvető jellemzőinek megismerése – A Magyar Nemzeti Bank működése, feladatai – A kereskedelmi bankok jellemzőinek, tevékenységének megismerése – A pénzügyi intézetek típusai – A hitelfelvétel módok, feltételei és kockázatai	Például: – A pénzügyi közvetítés és a bankok működésének értelmezése ábrák alapján – A jegybank feladatainak feltárása különböző források segítségével – Az infláció mechanizmusának bemutatása ábra alapján – A hitelfelvétel előnyeinek és hátrányainak összegyűjtése képek segítségével – A hitelek típusainak megismerése adatok segítségével

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
		hitelközvetítő, pénzügyi tervezés, pénzügyi tudatosság, gazdasági-pénzügyi fenntarthatóság	- A hitelszerződés tartalmi elemei, a körültekintő hitelfelvétel feltételei - A bank alapvető tevékenysége; Kétszintű bankrendszer: központi bank és kereskedelmi bankok; A Magyar Nemzeti Bank; A pénzügyi intézmények; Hitelfelvétel	- Számítási feladat kamatokról és törlesztőrészletekről - Diákhitel igénylésének bemutatása
25-28.	VII. Az állam gazdasági szerepe 25. Makrogazdasági mutatók, az állam gazdasági feladatai 226-27. Az államháztartás, az adórendszer, az államadósság 28. A köznevelés, A társadalombiztosítás A szociális családtámogatási rendszer további elemei	közteherviselés, adómorál, gazdaságpolitika, államháztartás, költségvetés, költségvetési egyensúly, adórendszer, adók, járulékok, illetékek, adómorál, gyes, gyed	- Az állam gazdasági feladatai - A központi költségvetés alapvető felépítése és szerepe - A nagy ellátórendszerek és az állami alapfeladatok - A közteherviselés; a magyarországi adórendszer alapelemei - A gazdaság körforgása; A gazdaságpolitika; Az állam gazdasági feladatai; Az állami költségvetés	Például: - A makrogazdasági mutatók értelmezése adatok és grafikonok alapján - Példák gyűjtése az állam gazdasági feladataira - Az államháztartás szerkezetének elemzése források segítségével - Adónemek és -kulcsok összehasonlítása források alapján - A magyar köznevelés rendszerének bemutatása ábra alapján - A társadalombiztosítás működésének értelmezése ábrák segítségével - Disputa szervezése az adórendszerről
29-30.	VIII. A család gazdálkodása és pénzügyei 29. A család és háztartás, a család	családi háztartás, családi költségvetés, pénzügyi tervezés, pénzügyi tudatosság, gazdasági-pénzügyi fenntarthatóság	- A családi költségvetés felépítése - A családi gazdálkodás; pénzügyi tervezés: bevételek, kiadások - A megtakarítás szerepe és jelentősége, lehetőségei	Például: - Példák gyűjtése családi jövedelemtípusok szerint - Példák gyűjtése kiadási csoportok szerint - A háztartások bevételeinek és kiadásainak elemzése ábrák alapján

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
	bevételei és kiadásai, pénzügyi tervezés 30. Bankszámla, megtakarítások, biztosítások		A családi háztartás pénzügyei; Bevételek, kiadások, megtakarítási lehetőségek; Fogasztók a családban; A családi költségvetés, pénzügyi tervezés	- A bankkártya bemutatása ábra segítségével - Példák gyűjtése befektetési típusokra - Befektetési kockázatelemzés adatok alapján - Szerepjáték egy családi megtakarításról - Kiselőadás készítése biztosításokról
31-32.	IX. Mindennapi ügyintézés 31. Állampolgári dokumentumok, államigazgatás, hivatali ügyintézés 32. Munkaerőpiac, munkavállalás, okiratok és szerződések	hivatal, intézmény, szervezet, ügyfélkapu, kormányablak, körjegyzőség, járási hivatal, munkaerőpiac, munkáltató, munkavállaló, munkavállalás, önéletrajz, motivációs levél, állásinterjú, munkaszerződés, kollektív szerződés, adásvételi, ajándékozási, megbízási, vállalkozási szerződés, kölcsön-, biztosítási, tartási és életjáradéki szerződés, közokirat, magánokirat, közjegyző, korrupció és integritás, hatóság, hatáskör, illetékesség	- A mindennapi ügyintézés alapintézményeinek megismerése - A hivatalai ügyintézés lehetőségei, az e-ügyintézés - A munkáltatók és a munkavállalók alapvető jogai és kötelességei - A munkaszerződés alapvető szabályai, a kollektív szerződés szerepe - Az önéletrajz és a motivációs levél felépítése, legfontosabb tartalmi és formai elemeinek megismerése - Az állásinterjúra történő felkészülés szempontjai - A szerződések néhány fő típusai: adásvételi, ajándékozási, megbízási, vállalkozási szerződés, kölcsön- és biztosítási szerződés - Az állam, a munkaadók és a munkavállalók közötti érdekegyeztetés szintjei, fórumai	Például: - Az állampolgári dokumentumok bemutatása képek, ábrák alapján - Egy kormányhivatal bemutatása ábra alapján - A munkaerőpiaci erőviszonyok értelmezése szöveges források segítségével - A munkaszerződés tartalmi elemeinek feltárása szöveg segítségével - Példák gyűjtése szerződéstípusokra - Az Ügyfélkapu bemutatása - Önéletrajz és motivációs levél írása - Adásvételi szerződés írása

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			– Az automatizáció, digitalizáció hatása a munkaerőpiacra – Az állampolgár és az intézmények, szervezetek kapcsolatai; Munkajogi alapok, munkavállalás, munkaszerződés; Munkaerőpiaci változások, előrejelzések; Szerződések	
33-37.	X. Fogyasztóvédelem, környezet- és természetvédelem 33-34. A verseny védelme, fogyasztóvédelem, szavatosság, jótállás 35-37. Környezetvédelem, a tudatos fogyasztó	fogyasztóvédelem, tudatos fogyasztó, a fogyasztó jogai, a fogyasztói érdekek védelme, békéltető testület, webáruház, garancia, szavatosság, jótállás, természetvédelem, épített környezet, klímavédelem, ökológiai lábnyom	– A fogyasztóvédelem fogalma és lehetséges területei – A fogyasztóvédelem gazdasági, társadalmi szerepe, feladatai – A fogyasztói érdekek, a kapcsolódó állampolgári jogok megismerése – A szavatossággal és a garanciával kapcsolatos jogok és feltételrendszer alapjainak megismerése – Az internetes vásárlás előnyei és kockázatai – A tudatos, a fenntarthatóságot szem előtt tartó, fogyasztói magatartás szemléletének kialakítása – A környezetvédelem legfontosabb helyi, országos és globális kérdéseinek megismerése, feltárása – Az épített és természeti környezetünk védelme iránti elköteleződés kialakítása, erősítése	Például: – A fogyasztóvédelem céljainak és eszközeinek feltárása szövegek segítségével – Egy fogyasztóvédelmi eset elemzése szöveg alapján – A környezetvédelem céljainak és eszközeinek feltárása szövegek segítségével – A tudatos fogyasztás dimenzióinak feltárása ábra segítségével – Kiselőadás készítése egy versenyhivatali döntésről – Társadalmi célú hirdetés készítése projekt munkában – Reklamáció írása szavatossági ügyben

Az óra sor-száma	Az óra témája	Új fogalmak	A kerettantervben megjelölt fejlesztési feladatok, ismeretek, tanulási eredmények	Javasolt tevékenységek, munkaformák
			– A fenntarthatóság és a fogyasztási szokások kölcsönhatása	